

2000. – 732p.

9. <http://encyclopedia.farlex.com/20th-century+English+literature>
10. http://en.wikipedia.org/wiki/Postmodern_literature
11. http://en.wikipedia.org/wiki/Postmodern_literature
12. www.barbara-erskine.com
13. <http://gaslight.mtroyal.ca/superhor.htm>

Список джерел фактичного матеріалу

1. Barbara Erskine. *Hiding from the Light*. Published by HarperCollins Publishers 2002. – 719 p.
2. Barbara Erskine. *Kingdom of Shadows*. Published by Sphere Books, Ltd. 1989. – 772 p.
3. Barbara Erskine. *Midnight is a Lonely Place*. Published by HarperCollins Publishers 1994. – 511 p.

Бондаренко О.І.

*Рівненський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Шульжук Н.В.*

До питання про сленгову лексику

Кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувався зростом наукового інтересу мовознавців до вивчення проблеми ненормативної лексики як маргінального елементу будь-якої розвиненої мови. Нерідко терміни “ненормативна лексика” і “нелітературна лексика” ототожнюються. Однак слід пам’ятати, що до ненормативної лексики належить сленгова та жаргонна лексика, вульгаризми, а до нелітературної – просторіччя, оказіоналізми, варваризми [5, с. 8].

Лексика з погляду сфери її уживання поділяється на загальноживану та лексику обмеженого вживання. У межах останньої виділяють жаргонну, арготичну та сленгову лексику. Серед соціальних діалектів виокремлюють загальний жаргон, професійне арго, молодіжний сленг. Однозначне розуміння щодо диференціації сленгової лексики відсутнє. Нам імponує думка мовознавця С.Я.Єрмоленко, яка відзначає, що зазначені терміни належать до слів-синонімів, розрізняючись відтінками значення. Ширшим щодо значення є поняття “жаргон” [2, с. 169]. Суперечності щодо розрізнення термінів зумовлені тим, що на українському ґрунті відсутня тривала історія вивчення ненормативної лексики. Сучасні вітчизняні вчені визнають необхідність вивчення цих елементів, проте по-різному розглядають питання доречності їх існування. Радянське мовознавство скептично ставилося до будь-яких ненормативних елементів у мовленні, тому ці елементи опинилися поза увагою лінгвістів. Радянська соціолінгвістика відштовхувалася від жаргону як найбільш адекватного мовносоціальної ситуації явища, а терміни “арго” та “сленг” перебували у пасивному вжитку [5, с. 8-9]. Арго досліджувалося як “відмерле” явище тогочасної дійсності, а сленг – як поняття, притаманне англійській мові.

У сучасному українському мовознавстві сленгова й жаргонна лексика стала об’єктом спеціального вивчення небагатьох наукових розвідок [5; 6; 7]. Ґрунтовне дослідження української ненормативної лексики належить Лесі Ставицькій. Укладений нею “Короткий словник жаргонної лексики української мови” [7] – один із найновіших словників такого типу. Він вміщує близько 4070 слів та 700 стійких словосполучень. Одним із найцікавіших словників сленгу слід відзначити “Словник сучасного українського сленгу”, упорядкований Т.М.Кондратюком [5], який вміщує емоційно-експресивну лексику сучасної усної розмовної мови, жаргони, що розширили своє функціонування, фразеологічні звороти, основну частину обценної лексики.

Отож, актуальність зазначеної проблеми очевидна. Різномасштабне вивчення сленгової лексики є перспективним і практично вагомим. Лінгвісти по-різному ставляться до сленгової лексики, проте ігнорувати її ніяк не можна. Виникнення у мові сленгу – ознака того, що мова живе, розвивається, а не засмічується чужорідними елементами. Мова – це не штучно створена система, це живий організм, який функціонує за власними правилами. Розвиток мови до ідеального літературного ядра є неможливим, оскільки вона припинить своє існування ще на ранніх етапах розвитку. На сленг можна поглянути і як на стимул, який сприяє формуванню літературного мовлення: чим більше ми говоримо про сленг і застосовуємо його у своєму мовленні, тим більше ми думаємо про правильність власної мови і намагаємося виправити мовленнєві недоліки. Інакше кажучи, сленг може стати “панацеєю” у боротьбі із самим собою. Слід додати, що сленгова лексика виникає лише на високому рівні розвитку мови, тобто на достатньо високому рівні розвитку лексичного, граматичного, стилістичного рівнів літературної мови.

У “Великому тлумачному словнику сучасної української мови” подається таке визначення

сленгу: 1. “Розмовний варіант професійного мовлення; жаргон”; 2. “Жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків, які, проникаючи у літературну мову, набувають помітного емоційно-експресивного забарвлення” [1, с. 1147]. Як бачимо, одностайність у визначенні сленгу відсутня, однак не викликає сумнівів факт, що сленгові одиниці утворюються на базі жаргонних елементів кількох мовних груп, і це дає можливість розглядати сленг як відкрите мовне явище, на протилежність жаргону, що побутує у межах певної групи.

Об’єктом нашої наукової розвідки став молодіжний сленг, оскільки функціонування цієї лексичної системи пов’язане із віковим чинником, тому що задовольняє комунікативні потреби молодих людей (період підлітковості, юності та ранньої дорослості). На нашу думку, консолідація дисциплін лінгвістичного та нелінгвістичного циклу позитивно вплинула б на вивчення сленгової лексики.

Молодіжний сленг є чи не найскладнішою мовною системою, оскільки він синтезує всі інші сфери з печаттю індивідуальної мовотворчості та “вікового” мовного смаку. На нашу думку, мають рацію дослідники В.М.Обухова та І.Б.Ковальова, відзначаючи, що особливістю цього соціального діалекту є те, що з переходом до іншої вікової групи люди, як правило, перестають вживати молодіжні жаргонізми, оскільки “усно-розмовні жаргонізовані дискурси з їх спонтанністю, експресивністю, байдужістю до мовного стандарту – це своєрідна мода, притаманна молодіжному середовищу” [4, с. 141]. Сленгові елементи стали сьогодні невід’ємним компонентом розмовного, публіцистичного й художнього стилів сучасної української мови, про що свідчать, наприклад, твори Любка Дереша (“Культ”, “Намір”), Ірени Карпи (“Перламутрове порно”), Світлани Пиркало (“Зелена Маргарита”), Світлани Поваляєвої (“Ексгумація міста”).

Молодіжний сленг характеризується зосередженістю на реаліях світу молодих. Його можна розглянути і як мовну моду, і як стильовий атрибут молодіжного середовища у ракурсі новизни, привабливості і здатності швидко завойовувати популярність у межах певного соціуму. Разом з тим, нам видається хибним твердження про те, що соціолінгвістична сутність молодіжного сленгу обмежена лише віковим чинником, оскільки його побутування залежить від соціальних, психологічних, часових і просторових умов існування. Адже сленг не є “ізолюваним прошарком”, що займає окреме положення в макросистемі української мови. Сленг аж ніяк не є тим “шаром” мови, який відгороджений “китайською стіною” від літературної мови. Існуючи у ній, сленг у разі потреби входить у мовну систему. Нерідко периферійні мовні шари можуть виявляти вплив на усну літературну мову.

З іншого боку, сленг постійно контактує з жаргоном, професійною мовою, що у свою чергу не може не позначитися і на літературному стандарті. Суголосною є думка американського лінгвіста М.Піа: “Навряд чи правомірно зневажати слова, що у наші дні можна почути тільки у вузьких межах тієї чи іншої професії. Завтра ті ж самі слова можуть бути прийняті народом, що говорить даною мовою, і увійти у повсякденний словник Шекспіра двадцять першого століття” [3, с. 37]. На мовлення впливають вікові і професійні особливості мовця, його належність до певного соціального середовища. Одна і та ж особа може володіти кількома варіантами вимови, що існують у мові, послуговуючись ними залежно від ситуації спілкування. Цікаво, що більшість семантичних змін і переосмислень уперше виникає на індивідуальному рівні, потрапляючи до усно-розмовної сфери. Те ж можна сказати і про більшість нових лексем, що беруть свій початок у мові новотворів на індивідуальному рівні. Наприклад: *гроші, купюри, капуста, бабло, баблосики*.

Для сленгу характерний широкий діапазон комбінаторики, різних умов організації мовних елементів і їх властивостей, можливостей їхньої сумісності чи не сумісності, перетинання, розкладання, заміщення, накладання і перегруповування, а також проходження мовних одиниць, їх ознак і зв’язків, включення в систему чи виключення з неї, оскільки соціальна норма, соціальна база і соціальна комунікативна система – явища історично змінні, крім того, вони перебувають під впливом інформаційного простору суспільства, комунікативні інтереси якого обслуговують.

Основний лексичний склад, а також фонетичний і граматичний устрій українського сленгу відрізняється величезною життєздатністю. Існуючи поруч з іншими соціальними діалектами, літературним стандартом, сленг виступає як чітко визначена мовна система, хоча, як і інші ланки мови, вона постійно розвивається, поповнюється новими словами і значеннями слів. Наприклад: *говорити – базарити, лялякати, квакати*. Основний кістяк його лексичного, граматичного і фонетичного складу залишається незмінним. Не втрачає сленг і своєї функціональної своєрідності: він ніколи не був приналежністю вузьких соціальних груп, не використовувався у ролі кодифікованої мови (жаргон) чи як особливість окремих професійних колективів. Таким чином,

диференційна ознака сленгу – це спільність для всіх соціальних груп носіїв мови.

Оскільки норма співіснує в мові із широкою варіативністю, то закономірно, що сленгова лексика представлена розгалуженою мережею синонімів (чим ширший синонімічний ряд того чи іншого поняття сленгу, тим менше можливостей входу в цей ряд загальнолітературного слова, що виражає це поняття). Як бачимо, норма не є самодостатньою сутністю, і не може бути навечно закріпленою за певними мовними реаліями, реалізуючись у ролі їх центральних чи периферійних елементів. Одні і ті ж мовні елементи з урахуванням внутрішньомовних та екстралінгвістичних умов можуть виступати як нормативні або як ненормативні. Наприклад: *писати – відтворювати текст на папері, писати – різати людину*.

Отже, сленг не є таємною мовою, діалектом чи комунікативним табу у процесі щоденного спілкування членів суспільства. Сленгова лексика протистоїть заформалізованому мовленню. Сленг перебуває за межами звичайного невимушеного розмовного мовлення, там, де мова стає надто гострою і вульгарною, надто новаторською в розмові з незнайомими людьми. Сленг включає також різні форми мови, за допомогою яких можна ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями, починаючи зі школярів, успішних людей і закінчуючи злодіями. І разом з тим, сленг – це не шкідливий паразитичний нарост на тілі мови, який висушує, забруднює і вульгаризує усне мовлення того, хто ним користується, а органічна і навіть необхідна частина цієї системи. Перед лінгвістикою, соціологією, психологією, педагогікою постає нова проблема: адаптація в суспільстві та психологічні установки молоді, мовлення покоління, його художній смак і як результат – соціально-психологічні механізми розвитку молодіжного сленгу. На нашу думку, з цими аспектами пов'язана і наукова перспектива вивчення сленгової лексики в умовах консолідації дисциплін як лінгвістичного, так і нелінгвістичного циклу. Нині йдеться не про те, щоб боротися зі сленгом, а про те, щоб виховувати в активних і пасивних сленгоносіїв через культуру сленговживання культуру усного мовлення і мовний смак як такий.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. – 1440 с.
2. Єрмоленко С. Знати і “фільтрувати”. З практики вивчення жаргонізмів // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях, та колегіумах. – 2005. – №7. – С. 168-171.
3. Маковський М.М. Англійські соціальні діалекти (онтологія, структура, етимологія): Навч. посібник. – М.: Вища школа, 1982. – 135 с.
4. Обухова В.М., Ковальова І.Б. Специфіка молодіжного жаргону: комунікативний аспект // Нова педагогічна думка. – 2005. – №4. – С. 33 – 35.
5. Словник сучасного українського сленгу / Упор. Т.М.Кондратюк. – Х.: Фоліо, 2006. – 350 с.
6. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг. – К.: Критика, 2005. – 535 с.
7. Ставицька Л. Український жаргон. Словник. – К.: Критика, 2005. – 494 с.

Борискіна К.В.

*Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)
Науковий керівник – д. філол. наук, проф. Торкут Н.М.*

Актуалізація класичного матеріалу як креативна гра в літературі постмодернізму (на матеріалі п'єси Річарда Нетена “Ніч в Ельсинорі”)

Ще з часів Гете теза про позачасовість Шекспірової геніальності набула статусу аксіоми, втім епоха постмодернізму, іманентну сутність якої визначає орієнтація на переосмислення усталених стереотипів, навіть по відношенню до такої ключової персоналії як Великий Бард, виробила нові, раніше незнані, формули рецепції та стратегії актуалізації. Сучасні автори по-новому переосмислюють творчість Великого Барда, адже створений його поетичною уявою художній світ є джерелом чисельних інтерпретацій, інструментом яких незрідка стає один із засобів сучасного дискурсу – постмодерністська гра.

Постмодерністська гра, як правило, ведеться на високому інтелектуальному рівні. Автор постмодерністського твору прагне вступити в ігрові взаємини з читачем. Ситуація загадування і розгадування формує специфічну стратегію читання, при якій створення смислів здійснюється за безпосередньої участі реципієнта. Письменник, що грає, створює і граючих оповідачів, і граючих персонажів. Художній простір такого твору формується за принципом ігрового калейдоскопу, який містить ігрове маніпулювання, незвичне амплуа стереотипізованих героїв, поєднання елементів